

ELS PRIMERS «ESQUIROLS», A IGUALADA

ANTONI DALMAU I RIBALTA

Històricament, a Catalunya i d'aquí també a Espanya, els treballadors que no segueixen una vaga o que són contractats expressament per substituir els vaguistes han rebut el nom d'«esquirols». Des de sempre, s'ha dit i repetit tradicionalment que aquest mot va néixer a mitjan segle XIX, referit a un grup d'obrers del poble osonenc de l'Esquirol, conegut també com a Santa Maria de Corcó, que van prendre el lloc d'uns teixidors vaguistes d'una fàbrica de Manlleu. La veritat és que aquesta etimologia és molt dubtosa i ha estat controvertida.

Sigui com vulgui, el cas és que, ja l'any 1999, l'historiador Genís Barnosell, en el seu llibre *Orígens del sindicalisme català*, revelava que la primera menció coneguda de la paraula «esquirol» en el sentit que ara ens ocupa va aparèixer el 5 de setembre de 1841 al periòdic *El Constitucional* de Barcelona. Però el més interessant per a nosaltres és que feia referència a un conflicte societari que va succeir a Igualada en aquell moment dels inicis del moviment obrer.

En aquells anys, la capital de l'Anoia era la segona ciutat de Catalunya pel seu volum de producció i facturació industrial. Aquell mateix 1841, just abans de la crisi derivada de la falta de mecanització, hi havia a Igualada 413 petits establiments industrials, 2.889 màquines de filar, 3.148 obrers i 308.000 fusos en funcionament.

La notícia que apareix a l'esmentada edició d'*El Constitucional* és, certament, llarga i completa, i fa referència a les dissensions existents entre els treballadors de l'associació de teixidors i els no afiliats. I diu el diari: «*En la villa de Igualada la asociación de tejedores estaba un poco desorganizada, con motivo de existir una fracción algo numerosa*

que no estaban asociados, y los que lo estaban los apellidaban esquirols, y éstos á los otros les decían moros, y de esta manera crecía por momentos la desunión». Per millorar el clima, es va resoldre celebrar una festa cívico-religiosa amb motiu de l'aniversari de la constitució de la societat. Nomenada una comissió per mirar d'acostar posicions, el 28 d'agost no es va arribar a cap acord. En la reunió dels teixidors no afiliats, que va fer-se «*en el local de las taonas*», «*no se pudo conseguir la transacción que se pretendía, por su tenaz empeño, de modo que algunos respondieron, esquirols o morir!*». Afortunadament, l'ambient va anar canviant en el transcurs de la festa, que va incloure bandes de música, balls de bastons, diversions a Vilanova, ball a la plaça de la Creu, discursos a la plaça de la Constitució i celebració a l'església, en l'altar major de la qual hi havia «*unas luces que formaban el lema de sociedad mutua de protección y una hermosa estrella de la misma conformidad colocada á la cima*». El dia 30 d'agost, dilluns, «*tuvo noticia la comisión de que una gran parte de los llamados esquirols deseaban entrar en la sociedad y se les convocó otra vez, y fueron admitidos bajo las proposiciones que se les habían hecho anteriormente*».

O sigui que la cosa va tenir un final feliç. I al llarg de la dècada de 1850, la paraula *esquirol* va prendre carta de naturalesa entre la classe obrera catalana.

ANTONI DALMAU I RIBALTA (Igualada, 1951) és escriptor i dirigeix la *Revista d'Igualada*. Ha publicat una vintena de llibres, el darrer dels quals porta per títol *Per la causa dels humils. Una biografia de Tarrida del Màrmol (1861-1915)* (2015).

Les dues fotos més antigues que conservem de teixidors igualadins: personal de Josep Lladó (1890) i d'Ignasi Font (1895) (ACAN-AFMI)